

2012:42

Sövde kyrka, renovering av el och värme

Antikvarisk medverkan 2012
Kerstin Börjesson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

E-Rapport 2012:42

Sövde kyrka, renovering av el och värme

Antikvarisk medverkan 2012
Sövde socken,
Sjöbo kommun
Skåne län

Kerstin Börjesson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2012 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-Rapport 2012:42

Omslagsfoto: Modell av Sövde kyrka som står i vapenhuset.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Sövde kyrka- renovering av el och värme

Innehåll

Inledning	5
Kyrkans byggnadshistoria i korthet	5
Bakgrund till renoveringen	6
Utförda åtgärder	7
Elförsörjningen	7
El på vind	7
Kyrkorummet	8
Bänkvärmare och radiatorer	9
Ljus och värmereglage	10
Övrigt	10
Byggnadsarkeologiska iakttagelser	10
Antikvariska synpunkter	12
Handlingar med relevans för ärendet	12
Bilagor	13

Karta över Skåne med Sjöbo kommun markerad.

Översiktskarta med kyrkans läge markerad med pil. Väster om kyrkan syns den halvö där den medeltida biskopsborgen Sigosta enligt traditionen skall ha varit belägen. Nuvarande Sövedborg som uppfördes under slutet av 1500-talet är beläget några kilometer öster om kyrkan.

Inledning

El- och värmeanläggningen i Sövde kyrka var från 1950-talet och behövde bytas ut. En klimatomätning utfördes under 2009 som underlag för den nya värmeanläggningen. Församlingen ansökte om att göra om eldragningar inne i kyrkan samt installera nya eluppvärmda bänkvärmare, byte av klockringningsutrustning och lucköppning samt belysning på vind och i torn. En ny servicekabel skulle dras fram till kyrkan och in till elcentralen i tornets trappinbyggnad. Tillstånd till åtgärderna gavs genom beslut från Länsstyrelsen 2011-07-28. Eftersom kyrkan ligger inom fornlämning 65 i Sövde socken gjordes arkeologisk förundersökning vid dragning av den nya elkabeln.

Arbetena påbörjades under mars 2012 och slutbesiktigades under juni 2012 samt vissa åtgärder i december 2012. Den arkeologiska förundersökningen utfördes av Sydsvensk arkeologi, Thomas Linderöth och finns avrapporterad i rapport 2012:13.

Kyrkans byggnadshistoria i korthet

Sövde kyrka har en i flera avseenden intressant byggnadshistoria inte minst då man kan förmoda att den medeltida biskopsborgen Sigosta och biskops Absalons närvaro under 1100-talets slut har haft en viktig inverkan på uppbyggnaden av kyrkans äldsta delar. Borgen Sigosta där Absalon vistades under olika perioder finns omnämnd i Saxo Grammaticus historiska verk som skrevs omkring 1200. Absalon var vid ett tillfälle tvungen att fly borgen från upprorsmän. Händelsen ledde till att Absalon förstärkte borgens försvar bl.a. med en skyddsmur av tegel mot fastlandet.

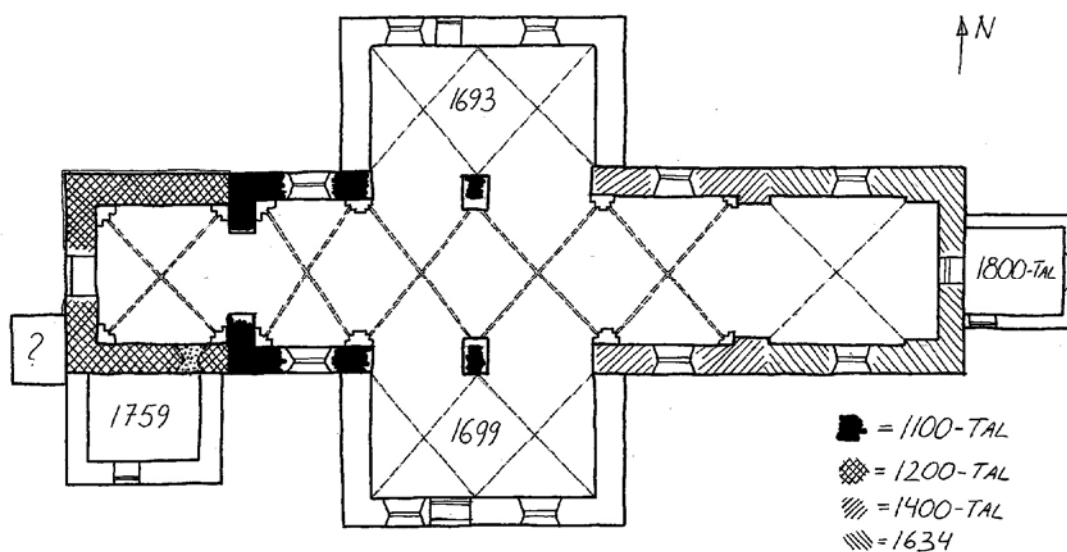
Kyrkan anses allmänt ha byggts under 1100-talets slut eller tidigt 1200-tal men några tydliga belägg för detta eller närmare dateringar finns inte. Däremot ingår huggen sandsten i form av kvadersten i kyrkans murar vilket kan förknippas med en relativt tidig kyrkobyggnadsperiod. Västtornet kan ha byggts något senare än långhuset som i dess äldsta del var kortare med kor och absid i öster. Det äldsta koret och absiden revs 1475 och kyrkan byggdes på i öster med två valvtravéer och samma bredd som långhuset.

Det nuvarande koret med gravvalv under uppfördes som gravkor i början av 1600-talet. Ett äldre gravkor kan ha funnits under korets västra del. I samband med att el installerades i kyrkan i början av 1950-talet påträffades tegelmurar vilka tolkades som rester av ett äldre gravkor. Norra korsarmen byggdes 1693 och den södra 1699. Sakristian öster om gravkoret uppfördes i slutet av 1800-talet.

Enligt kyrkans underhållsplan gjordes utbyggnad på tornet år 1759 och detta sätts i samband med att ett vapenhus i söder revs. Detta bör emellertid ha rivits redan när södra korsarmen uppfördes dvs. 1699. Uppgifterna kring tornets

södra tillbyggnad är luddiga men någon form av byggnadsarbeten på trappinbyggnaden har säkerligen skett vid 1700-talets mitt. I början av 1990-talet installerades en toalett i tillbyggnaden till tornet. Grävningar i samband med lednings- och avloppsinstallationer gjordes i samband med installationerna men eventuella fynd från dessa grävningar finns inte dokumenterat.

Mot tornets södra sida i samma tillbyggnad finns kyrkans elcentral. Möjligen kan äldre delar ingå i torninbyggnaden, vilket redogörs för längre fram i denna rapport.

Förslag till byggnadshistorisk utveckling. Petter Jansson 1999 (utförd på plan för värmeledningsritning från 1943).

Bakgrund till renoveringen

Kyrkan värmdes med elvärme i form av bänkvärmare. I koret och i vapenhuset fanns väggradiatorer. En klimatmätning genomfördes inne i kyrkan under fyra månader 2005-2009. Mätningar gjordes med loggar i kor, långhus, långhusvind, vapenhus och utomhus på fasaden. Grundtemperaturen inne i kyrkan hölls på cirka 10-12 grader C. Vid förrättningar satte man på värmen ett dygn innan för en temperatur på 18-19 C. Luftfuktigheten låg mellan cirka 55 % under torra månader vintertid och 70 % under årets varmaste månad i juli. Mätningarna visade inte på några alarmeraande siffror. Risken för höga tillväxter av mögel och annan svamp var låg även i vindsutrymmen. Rekommendationen från projekterande konsult var att installera en intermittert sektionerad uppvärmning med strålningsvärmare i bänkar kompletterad med väggradiatorer i kor och under fönster. Värmeanläggningen behövde kompletteras med mer effekt för att åstadkomma en snabb uppvärmning (från befintligt cirka 40 000 W till 67 210 W).

Dragning av el från tornets andra våning till kyrkvinden. Till höger syns eldragning till tornets andra våning.

Utförda åtgärder

Elförsörjningen

Elen drogs in i kyrkan genom tornets trappinbyggnad, via tornets andra våning och en fläkttrumma i valvkappan ned till orgelläktaren. Därifrån leddes ledningen ned likt befintlig ledning i trappan till läktaren och vidare ut i kyrkans utrymmen. Ingen håltagning i murar krävdes inne i kyrkan. Ledningen in i kyrkan går längs gången på kyrkogårdens södra sida och in till tornets trappinbyggnad. För att undvika att ta upp hål i golvet gjordes en ny håltagning i tillbyggnadens södra mur från ledningsschaktet på kyrkogården. Undersökning i samband med denna finns beskriven under byggnadsarkeologiska iakttagelser. Befintlig elcentral var belägen mot norr i trappinbyggnaden. En mulltoalett i trappinbyggnaden gjorde att det fanns begränsat med plats att placera elcentralen på annan plats. Det hade annars varit önskvärt att frilägga den norra muren, dvs. tornets södra mur från en sekundär utanpåliggande vägg som döljer tornmurens nedre del. En äldre möjligen ursprunglig portal och ingång till tornet finns belägen innanför väggen och konturerna från denna är synlig från vapenhuset inne i tornet.

El på vind

Från tornets andra våning drogs ledningen in på kyrkvinden via ett befintligt hål i västra gavelmuren (långhuset). Kablarna leddes vidare längs vinden i kabelstegar monterade på hanbanden. Belysning installerades på vinden och i tornet och elektriska hissar monterades ovan valven till kyrkans ljuskronor. Hissarnas

Elkablarna lades i träsocklar eller kabelldådor längs väggarna. I bänkquarteren laserades träet i ekfärg medan övriga socklar i koret och i vapenhuset målades grå.

motorer sattes på brädor som lades på hanbanden över kronorna. En motor per ljuskrona monterades över respektive krona. Brädorna lades över hanbanden.

Från elcentralen monterades kabelstegar längs trappan upp till tornets andra våning. På tornvinden monterades ny lucköppning och el till klockringning samt belysning av Hannas klockgjuteri. Ett hål i golvet lagades med nya brädor på klockvåningen.

Kyrkorummet

El-ledningar inne i kyrkorummet förlades i kabellister längs väggarna. Kabellisterna utfördes i trä och laserades i en färg som låg nära bänkarnas och väggpanelens ekådring. Istället för att dra ledningar i golven lades ledningarna vid norra och södra ingångarna likaledes i kabelldådor.

Vid predikstolen på långhusets södra sida drogs kablarna genom trappan genom att man lyfte på några av brädorna till trappstegen. Under predikstolen dokumenterades ett äldre tegelgolv, se bild i bilagan.

Vid koret valde man att göra en kabellist längs väggarna som limmades i kalkstensgolvet istället för att dra kablarna i mittgången och synliga längs väggarna. Listerna längs korväggen gjordes något nättare och gråmålades (i en nyans som gick i ton med fönster och golv). Samma utförande gjordes på sockeln i vapenhuset där väggpanel också saknades. Utan antikvaries medgivande monterades ett par eluttag vid södra korsarmens radiator. Då placeringen av denna ur antikvarisk synpunkt inte kunde godkännas diskuterades möjligheten att flytta ned den i kabellisten. Då radiatorn på denna vägg också behövde döljas gjordes istället en radiatorskärm som täckte det mesta av elen med en lucka till de nedre uttagen.

Vita radiatorer monterades på väggarna eller stående på golvet. I bänkarna monterades nya bänkvärmare.

Bänkvärmare och radiatorer

I kyrkorummet demonterades de gamla radiatorerna och bänkvärmarna. Nya bänkvärmare i brun kulör monterades i bänkarna. I norra och södra korsarmarna, i vapenhuset, på orgelläktaren och i koret kompletterades med väggradiatorer enligt arbetshandlingarna. I norra korsarmen kompletterades med en extra radiator för högre effekt då en bänkrad var borttagen och en bänkvärmare därmed utgick. En extra radiator placerades på golvet vid mittpelaren i valvöppningen till norra korsarmen. Den andra placerades på östra sidan i samma öppning. Två radiatorer placerades bakom bänkskärmen i samma korsarm. Samtliga monterade i golvet. På grund av kabellisterna och radiatorernas golvkonsoler blev installationerna väldigt klumpiga i detta hörn av kyrkan. Dessutom var radiatorn mot öster något längre än murpelaren mot öster vilket innebar att den fortsatte utanför muren ett stycke. Tack vare en monter som står i nämnda hörn kommer inte radiatorerna att synas nämnvärt. Efter slutbesiktning diskuterades dock med församlingen möjligheten att göra om i denna del. Ur antikvarisk synpunkt godkändes då att de golvmonterade radiatorerna mot bänkskärmen hängdes upp på panelen istället och att radiatorn mot öster flyttades in ett stycke i ena sidan vilket var möjligt eftersom väggen inte är helt rak här. Under arbetenas gång hade också förts diskussioner om att montera radiatorskärmar framför radiatorerna då dessa inte skulle gå att måla så som var tänkt ursprungligen. Detta ansågs som en bra lösning av samtliga men var ännu i augusti inte utfört. Det diskuterades då om man kunde slopa radiatorskärm i norra korsarmen där bänkar och monter skymmer radiatorerna och istället montera en skärm enbart framför södra korsarmens radiator. Detta blev också utfört av snickare Leif Olsson. Den östra radiatorn i norra korsarmen skulle också flyttas in något mot väggen. Detta arbete återstod ännu i december 2012.

Ljus- och värmeregglage

Vid vaktmästarbänken invid orgelläktarens södra sida gjordes ett lock till ljud, belysning och klockringningsreglagen monterat på bänkens bokstöd. Klockringningens central som tidigare var placerad i vapenhuset längs östra väggen fick en ny placering under läktaren vid sydvästra väggen. För att dölja centralen tillverkades en liten skåpslucka som målades in i grå kulör.

I samband med renoveringen installerades värmestyrning CC-kyrka, från Jeff. Värmecentralen placerades tillsammans med elcentral i tornets trapptillbyggnad. Värmeregleringen sköts centralt från kyrkans hus i Blentarp. I kyrkans elcentral sitter även en mindre terminal som används av vaktmästaren för att värma upp kyrkan snabbt och det skulle behövas. Kyrkan är normalt inställd på max 62 % luftfuktighet och 11 grader grundvärme. Vid förrättning ökar man värmen till 19-22 grader.

I kyrkan finns sedan flera år tillbaka ett inbrottslarm och brandlarm. Inga ändringar gjordes vad gällde larminstallationerna.

Övrigt

I koret monterades ny belysning i form av spotlights. Belysningen monterades på en skena på östra sidan av västra korväggen. En skena med spotlights monterades även vid norra korsarmens östra vägg för belysning till monter.

Vid händelse av brand uppsattes nödskytning vid norra och södra utgångarna samt under orgelläktaren.

Byggnadsarkeologiska iakttagelser

I samband med draging av serviskabel till tornets södra trappinbyggnad gjordes en mindre byggnadsarkeologisk dokumentation. Vissa iakttagelser gjordes också vid okulär besiktning av trappinbyggnadens murverk.

Det medeltida tornet är sekundärt i förhållande till långhuset men kan ha uppförts nära inpå långhusets tillkomst. Tornets övre del smalnar av i höjd med klockvåningens nedre del. I tornets bottenvåning finns en dörröppning mot söder, numera igensatt och endast synlig invändigt i form av en nisch i muren. På södra sidan om tornmuren där den forna dörröppningen är belägen finns idag en murad innervägg på vilken elcentralen är monterad.

Tornets trappinbyggnad har ett murverk av gråsten och tegel. Den norra muren består av tornets södra mur och i den kan man skönja en hörnkedja av huggen kvadersten i nordvästra hörnet. Kvadersten syns även i motsvarande hörn i inbyggnadens västra murverk. Västra muren är för övrigt uppbyggd av sten och till en höjd av cirka 3,80 cm. Därefter tar ett murverk av tegel vid. Östra muren är helt byggd av tegel och sannolikt även den östra muren. Alla murar är putsade

Vid schaktning för elkabeln blev grundläggning och murverk till trappinbyggnaden synligt. Tegelmurningen tolkades som en äldre igensättning, möjligen en igenmurad dörröppning.

och murverket är därmed dolt. Ingång till inbyggnaden är ungefär mitt på inbyggnadens södra sida.

Vid håltagning för serviskabel till elcentralen blev delar av muren under mark synliga. Nedtill i elledningsschaktet syntes en sula av gråsten och murverket över denna bestod av tegel mot väster och gråsten mot öster. Tegelmurverket tolkades som en igenmurad dörröppning och muromfattning av tegel. Muröppningen är belägen mitt för den äldre igenmurade öppningen till tornets bottenvåning. Gråstensmuren intill inbyggnadens igensatta muröppning kan möjligen tolkas som äldre murverk till en äldre trappinbyggnad där även den nuvarande västra muren har ingått. Vid någon tidpunkt har den södra dörröppningen till tornets bottenvåning satts igen och ersatts av den västra torndörren. Västra torndörren finns med i en beskrivning av kyrkan från 1830-talet. Vid denna tidpunkt var den förmodligen relativt nyupptagen. Trappinbyggnaden kan under en period ha haft funktion som vapenhus. Denna funktion ersattes av tornbottenvåningen när västra dörren togs upp.

Inbyggnadens primära funktion har dock varit trappinbyggnad. Till tornets andra våning finns en öppning med tegelmurat valv och anslag för en dörr på insidan. Öppningen har hög kvalitet med murat valv av tegel och har troligtvis hög ålder. Öppningens placering antyder också att den är äldre än den nuvarande

inbyggnaden. Inbyggnadens västra mur har tidigare tolkats som resterna efter en gammal strävpelare. Hörnkedjan och murverket av sten kan dock tyda på att den har ingått i en äldre trappinbyggnad, kanske mer eller mindre integrerad i tornets södra mur. Vid framtida renovering av södra tornmuren eller trappinbyggnaden bör man dokumentera eventuella byggnadsarkeologiska spår som kan ge närmare svar till tornets byggnadshistoria.

Antikvariska synpunkter

Översyn och modernisering av elvärmesystemet och elanläggningen var angeläget ur säkerhetssynpunkt. Ur klimatsynpunkt fanns inga dokumenterade problem med den befintliga anläggningen förutom att den var ålderstigen. Enligt Länsstyrelsens tillstånd för de utförda åtgärderna och för att tillse att det nya värmesystemet inte orsakar oönskade effekter på kyrkans inventarier behöver en klimatmätning och en analys av resultaten utföras. Genom värmesystemets loggar kan kyrkans klimat övervakas. Efter ett halvår i bruk har man inte påvisat några förändringar i negativ riktning snarare har luftfuktigheten minskat något.

I enlighet med länsstyrelsens beslut har ingrepp minimerats och utförts varsamt. Håltagningar i mur kunde undvikas vid eldragning med undantag för indragningen till trappinbyggnaden. Inne i kyrkan kan anmärkas på att montering av radiatorerna kunde gjorts smidigare med vissa eftergifter eller ändringar i arbetshandlingarna. En del korrigeringar kvarstår ännu att utföra, vilket bör göras i enlighet med antikvaries anvisningar.

Lund 2012-12-20

Kerstin Börjesson

Handlingar med relevans för ärendet

2011-07-28	Beslut 433-65382-09, 431-14012-11
2012-02-03	Arbetshandlingar Öhrns ingenjörbyrå
2012-03-13	Byggmötesprotokoll 1
2012-04-24	Byggmötesprotokoll 2
2012-06-13	Utlåtande slutbesiktning

Bilagor

En fläktrumma till kyrkans orgelverk som inte används längre användes för att dra elen in till kyrkorummet från tornets andra våning. På så sätt undvek man håltagning. Tidigare har indragningen av elen varit genom tornets södra mur men denna dragning gick inte att använda utan ingrepp i murarna. Bilden till vänster visar fläktrumman på tornets andra våning och bilden till höger samma trumma på orgelläktarens norra sida.

El på vinden lades i kabelstegar som bands fast till hanbanden. Till höger syns en rest av romanskt kalkmåleri på kyrkans vind, norra muren.

Motorn till kronornas bissanordning monterades på brädor vilka lades på hanbanden.

Ledningsdragning till ljuskronornas hissar drogs i befintliga hål. Till höger syns elcentral på vinden.

Klockringningens elcentral samt installationer på klockvåningen för lucköppning och klockringning.

Golvsocklar eller kabellådor tillverkades för elen inne i kyrkorummet. Då väggarna var ojämna fick alla ovanbitarna formas efter väggarna.

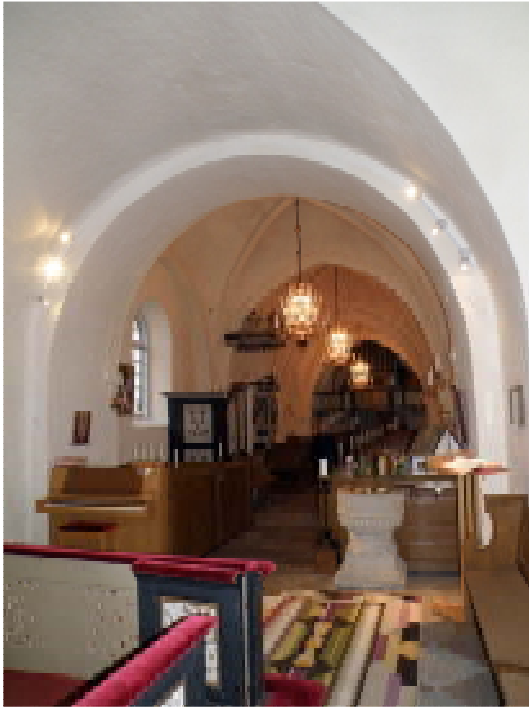
Eldragning framför ytterdörren. Till höger syns radiator och eldragning i vapenhuset.

Eldragning bakom altarpopsatsen före och efter intäckning av kabellådan.

Till vänster syns kyrkans nya bänkvärmare. Bilden till vänster visar ett äldre golv av tegel under predikstolen.

I koret och i norra korsarmen monterades ny belysning i form av spots.

Ny radiator i norra korsarmen monterad på golvstativ. Till höger syns en radiator på orgelläktaren. I aluminiumlådan på bilden löper eldragningen från tornet.

Radiator i södra korsarmen före och efter att bänkskärmen kommit på plats.

Ljus, klockor ljudanläggning regleras från en panel under läktaren. Ett lock tillverkades till denna. Till höger syns klockringingcentralen med placering under läktaren. En skåpslucka tillverkades till denna.

Södra tornväggen sett från söder och ingången till tornet. Murverket mot söder är oregelbundet och ser ut att ha blivit ommurat eller lagat.

Västra muren i trappinbyggnaden som tros vara till delar uppbyggt av en gammal stöpelare.

Kyrkans nya elcentral belägen i tornets trappinbyggnad.

Regionmuseets E-rapportserie 2012

Kulturmiljö

1. Ruveröds kvarn – restaurering av kvarnbostaden, Riseberga sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2011
2. Helsingborgs konserthus – fasadrenovering, byte av dörrar och fönster samt renovering av skärmtak, Helsingborgs stad, AM, Maria Sträng, 2011
3. Kulturhistorisk värdering, återlämnade gravvårdar i Kvistofta församling, dokumentation, Kerstin Börjesson, 2012
4. Norra Skrävlinge kyrkogård, vård- och underhållsplan, Norra Skrävlinge sn, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson, 2012
5. Bäckaskogs kloster, Renovering bar och reception, Kiaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
6. Norra Åsums kyrka – värme, ljud och ljus, Norra Åsums sn, AM, Jennie Björklund, 2011–2012
7. Nyvång – bland kolbodas och hagtorn, Björnekulla och Västra Broby sn, DK, Ingela Blomén, 2012
8. Norrvidinge kyrkogård, Vård- och underhållsplan, Norrvidinge sn, VP, Jennie Björklund, Kerstin Börjesson, Anna Rabow, Åsa Jakobsson, 2012
9. Källs Nöbbelövs kyrkogård, Vård- och underhållsplan, Källs Nöbbelöv sn, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson, 2012
10. Örnäs 2011–2012, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011–2012
11. Stolen på Månses, Rekonstruktion av en stol, Vånga sn, PJ, Sven Vildegren, 2011
12. Agusastugan – diverse åtgärder, Andrarums sn, AM, Jennie Björklund, 2012
13. Eslövs station – ombyggnad för restaurang, Eslövs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011–2012
14. Vallkärra kyrka – renovering av fönster och portar, Vallkärra sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011
15. Hjårsås kyrka – Omläggning av plåttak, Hjårsås sn, AM, Jennie Björklund, 2012
16. Odarslövs kyrka – demontering och avyttring av fast inredning, AM, Kerstin Börjesson, 2011
17. Reslövs kyrka – inre renovering och ommålning, Reslöv sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011
18. Nämndemansgården på Ven, Sankt Ibb sn, AM, Anna Rabow, 2012
19. Skurups kyrka – utvändig renovering 2012, Skurups sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
20. Knislinge kyrka – utvändig renovering 2012, Knislinge sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
21. Norra kyrkogården i Lund, utvändig renovering av kapell 2011, Lunds socken, AM, Petter Jansson, 2012
22. Baptistkapellet i Oppmanna – putsarbeten, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
23. Månstorps gavlar – skadeinventering, Västra Ingelstads sn, DK, Ingela Blomén, Kerstin Börjesson 2012
24. Jöns Jonsgården, Kattarp sn, AM, Anna Rabow, 2012
25. Örumshuset – nedmontering av skorsten, Hörup sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
26. Vittskövle slott 2011–2012, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011–2012
27. Skarhults kyrka – utvändig renovering, Skarhults sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
28. Skånsk kalk – lokal kalk från Komsta kalkbrott och platsblandat bruk, PJ, Henrik Nilsson och Helena Rosenberg, 2012
29. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow, 2012
30. Furumöllan, Degeberga sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
31. Bondrumsgården – diverser åtgärder, Fågeltofta sn, AM, Jennie Björklund, 2012
32. Borttagning av bänkar i Skurups kyrka, Skurups sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
33. Smedtorpet 2012, Hässleholms sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
34. Bräkne Hoby kyrka, Bräkne Hoby sn, AM, Åsa Eriksson Green 2012
35. Lillö Kungsgård – Nybyggnation av djurstall, Norra Åsums sn, AM, Jennie Björklund, 2011
36. Helsingborgs konserthus – rökgasfläktar och sprinklerinstallation, Helsingborgs stad, AM, Maria Sträng 2012
37. Ballingstorp & Per-Ols – diverse åtgärder, Kviinge sn, AM, Jennie Björklund, 2012
38. Ekonomibygnad i Hagestad – fasadarbeten, Löderups sn, AM, Jennie Björklund, 2012
39. Kviinge kyrka – invändig ombyggnad, Kviinge socken, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
40. Helsingborgs konserthus – renovering av väggar i foajén, Helsingborgs stad, AM, Maria Sträng 2012
41. Lövestads kyrka- nytt värmesystem och invändig renovering, Lövestads sn, AM, Petter Jansson 2011-12
42. Sövde kyrka – renovering av el och värme, Sövde socken, AM, Kerstin Börjesson 2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

